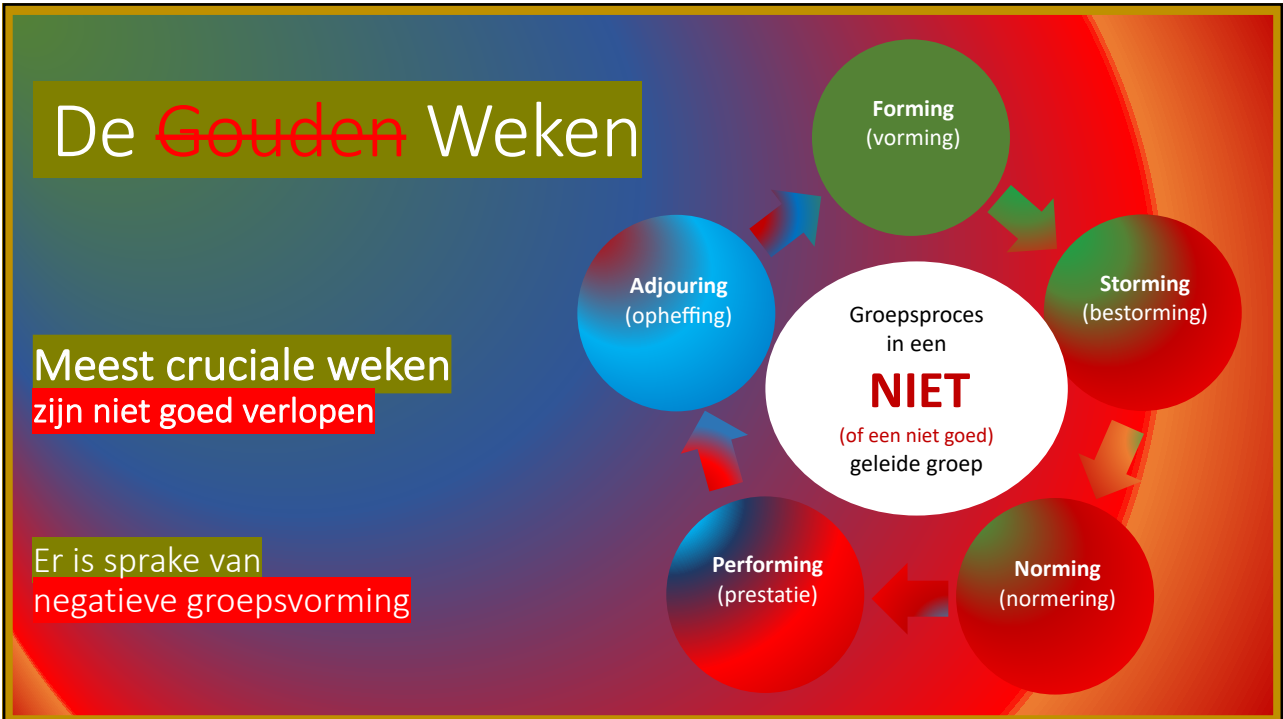

1

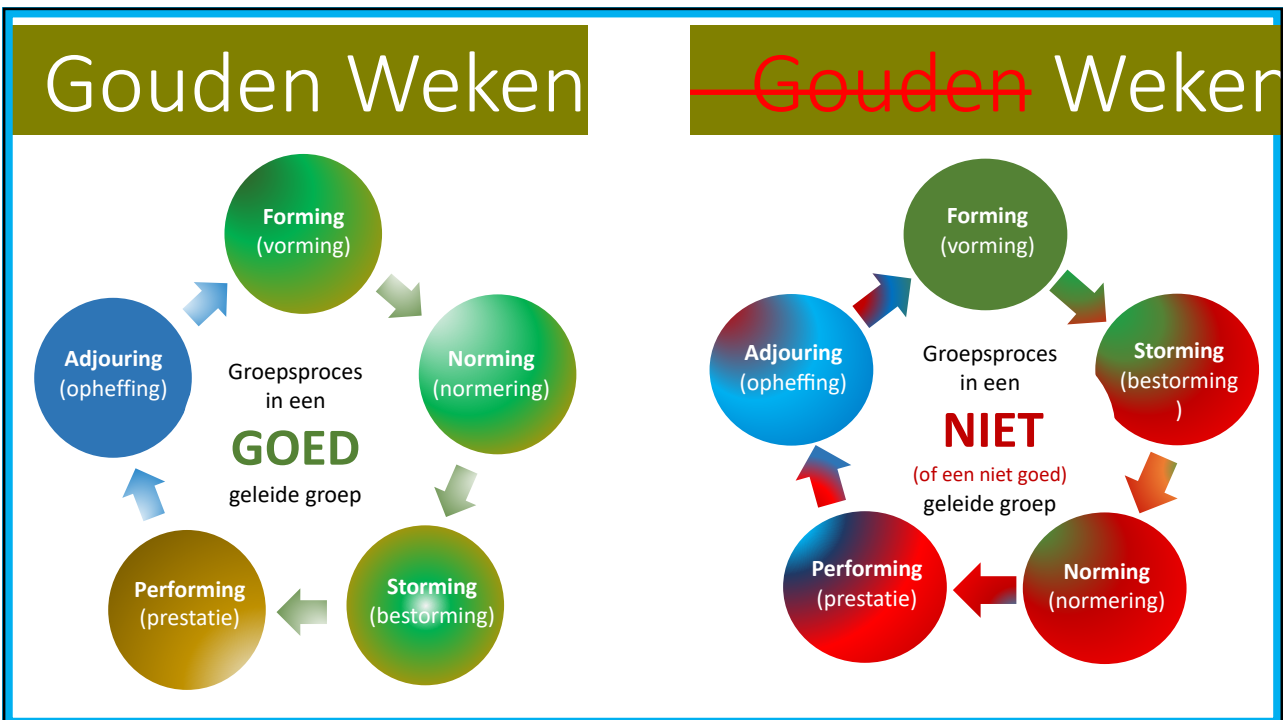
Een **NIET** of niet goed genoeg geleide groep is de rest van het jaar een moeilijke of lastige groep

De groep voelt zich niet veilig, dit leidt onherroepelijk tot **VEEL PESTEN**

2

3

4

Groepsvorming verloopt in fases

1. Forming

Klas voor het eerst (weer) bij elkaar

2. Norming

Normen worden bepaald → Is altijd een **Chaotische fase**

3. Storming

Posities in de klas worden ingenomen → **productief**

4. Performing

De groep is positief gevormd voor het komende schooljaar.

of mogelijk wordt deze fase → **niet bereikt** (de groep is niet of niet goed begeleid)

In dat geval stopt het proces

5. Reforming (evaluatie)

Fase waarin duidelijk wordt dat het einde van de groepssamenstelling nadert.

5

Groepsvorming voor de IIn

1. Forming - Wat is mijn relatie tot de rest van mijn klasgenoten?

2. Norming - Regels en afspraken - Hoe gaan we met elkaar om?

3. Storming - Krijg ik een leuke klas? Wat wordt mijn plek in de groep dit schooljaar?

Spannend, onzeker, **onrustig** ook wel een beetje **stressvol**.

Hopelijk ... valt niemand buiten de groep / ... wordt er niet gepest / ... kan iedereen zichzelf zijn.

4. Performing

Wij hebben geen leuke klas. De sfeer is niet fijn in de klas. Er wordt ook best veel gepest. Ik durf het dan niet voor diegene op te nemen, dan ben ik die pineut.

In onze klas zijn Queen Bee YYY & Gorilla (op de Aperots) ZZZ de baas . De leerkrachten hebben niks over de groep te zeggen.

De leerkrachten zeggen er toch niks van als er gepest wordt
(dat is het gevoel dat leerlingen in onveilige groepen hebben).

6

Forming fase 1 – Oriënteren

De kat uit de boom kijk fase

De klas komt als groep voor het eerst bij elkaar. De groepsleden kijken elkaar onderzoekend aan en maken een inschatting van de anderen ten opzichte van zichzelf.

- Herken ik mijzelf in de anderen?
- Wat mag hier wel en niet?
- Heb ik dezelfde soort kleren aan?

Veel leraren missen de ontmoeting als doel en zijn al snel bezig met mededelingen over regels en taken om vervolgens zo snel mogelijk naar de les door te gaan.

7

Forming fase 1 – Oriënteren

De kat uit de boom kijk fase

Besef dat 'een rustig klasje' op dit moment nog niet wil zeggen dat de klas ook rustig blijft.

In deze fase is het van belang dat je op een vriendelijke en stevige manier laat zien dat je er als leraar bent.

Daarnaast is het van belang om bewust aandacht aan het oogcontact te schenken:

- Wie kijkt je bijvoorbeeld goed aan en wie kijkt er weg?
- Probeer erachter te komen om wat voor redenen een leerling wegstijgt.
- Ook zullen de leerlingen willen weten wie de leraar is. Bied gelegenheid voor vragen en stel je open op.

8

Tips Forming fase

- Sta op de eerste dag in de deuropening en begroet iedereen. Geef de leerlingen een hand en maak oogcontact.
- Maak jouw voornemen voor het jaar duidelijk. Bijvoorbeeld: 'Mijn voornemen is dat wij de leukste klas van de school worden.'
- Laat de leerlingen hierna opschrijven hoe zij een leuke klas voor zich zien. Maak hiervan een top vijf en bespreek dit klassikaal. Willen de leerlingen ook dat de klas zo met elkaar omgaat? De uitkomst vormt de basis voor de omgang met elkaar.
- Doe spelletjes om elkaar beter te leren kennen.

9

Tips - Forming fase 1

Als een kind zich niet voldoende bij de groep voelt horen, kun je letten op de volgende punten:

- Let op non-verbale signalen om te ontdekken wat het kind wél wil, waar het belangstelling voor heeft, enzovoort.
- Handel onderzoekend en kijk bij alles wat je doet goed naar de reactie van het kind.
- Maak (oog)contact waardoor het kind zich gezien voelt.
- Heb aandacht.
- Betrek het kind (non-)verbaal zodat het zich niet genegeerd voelt.
- Accepteer de ruimte die het kind nodig heeft.
- Bejegen het kind positief.
- Daag het kind uit in kleine stapjes.
- Zoek een maatje voor het kind.

10

Fase 2 Norming - Presenteren

Er komt beweging in de rangorde van de groep.

- Wie presenteert zich als gezagvoerder?
- Wie hoort bij wie? Wie heeft invloed?

Dit is vaak een onrustige periode met wat opstootjes.

11

Fase 2 Norming- Presenteren

- Er zijn kinderen die zichzelf overschreeuwen en zo proberen om een invloedrijke plek in de groep te verwerven.
  - Als ik iets doe of roep, wie luistert er dan
  - hoe vinden de anderen dat?
  - Bij wie oogst ik bewondering?
- Zo ontstaan er vaak subgroepjes met in ieder groepje een leerling die de baas speelt.
- Deze groepjes kunnen dus ook met elkaar botsen.
- Andere leerlingen zijn daarentegen heel passief en taxeren de situatie. Ze wachten rustig af 'tot de storm gaat liggen'.

12

Fase 2 Norming- Presenteren

Om deze reden is het van belang dat er in de Stormingsfase samen met de groep actief aandacht is besteed aan het **formuleren van groepsregels**.

Maak deze zichtbaar en spreek elkaar hierop aan.

Het is zaak om je bewust te blijven van je voorbeeldgedrag.

- Doe je zelf wat jij verwacht van de leerlingen?
- Steek veel energie in de opdrachten die samenwerking bevorderen en spreek uit wat je ziet.
- Ben jij op tijd bij het lokaal (als de bel gaat en niet iets later)?

13

Fase 2 Norming - Presenteren

Om normen en waarden (regels/afspraken) over te dragen en te bevorderen, zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- Teach as you preach: de leerkracht is hét model voor eerlijkheid, respect, humor en plezier. Dit laat zij zien in haar dagelijkse werk, want goed voorbeeld doet goed volgen.
- Benoem de waarden expliciet met de kinderen. Dat kan alleen als de leerkracht die waarden zelf ook kent en dit gedeelde waarden van de hele school zijn.
- Geef opdrachten die de groepsgeest bevorderen, zoals spel- en discussievormen waarbij je naar elkaar moet luisteren, samenwerken en samen beslissingen moet nemen.
- Geef geen opdrachten die concurrentie bevorderen tussen individuele kinderen of tussen subgroepjes.
- Evalueer veel met vragen als: welk gedrag werkte remmend of bevorderend? Vat dit goed samen, leg (visueel) vast en maak kinderen medeverantwoordelijk.

14

Tips Norming fase

- Als leerkracht stuur je zodanig dat niet de storming fase op de tweede plek komt maar de norming fase.
- Blijf letten op een respectvolle omgang met elkaar. Noem leerlingen bij hun naam en laat je interesse van tijd tot tijd blijken. Het is van belang dat iedereen elkaar steeds beter leert kennen.
- Laat de klas gezamenlijk besluiten nemen. Dit bevordert samenwerking.
- Benadruk in deze fase de overeenkomsten, niet de verschillen tussen de leerlingen. Zie hiervoor de voorbeeldoefening.

15

Fase 3 Storming - Normeren

Ondanks de eerdergenoemde indeling van zo'n 2 weken per fase, kan het moment waarop de normeringsfase aanvangt per groep verschillen. Het hangt een beetje af van hoe de eerste twee fases verlopen.

De meningen over de groep kunnen per leraar erg verschillen. De ene leraar vindt het bijvoorbeeld een hele gezellige, sfeervolle groep, de ander vindt het een georganiseerde chaos.

Uiteraard zijn er individuele verschillen tussen leraren in pedagogische en didactische stijl. De interpretatie van zaken als sfeer of werkhouding is grotendeels een subjectieve aangelegenheid.

16

Fase 3 Storming - Normeren

Als de meningen erg verschillen is dit mogelijk een teken dat de kaarten in de groep nog niet geschud zijn.

Wanneer de meningen over een klas dicht bij elkaar liggen, is de klas waarschijnlijk in de normeringsfase beland.

17

Fase 3 Storming - Normeren

Als kinderen te veel of te weinig invloed hebben, kun je het volgende doen:

- Maak oogcontact, want soms is dit al voldoende correctie.
- Noem de naam van het kind.
- Bejegen het kind positief, zodat jij zijn inzet erkent.
- Benoem het gewenste gedrag.
- Geef een compliment als het gewenste gedrag laat zien.
- Betrek het kind en benut zijn kracht.
- Corrigeer het kind niet ten overstaan van de hele groep (dit werkt statusverlagend).
- Geef het kind een time-out als het gedrag voortkomt uit overprikkeling.
- Bij een conflict: maak het kind medeverantwoordelijk en stimuleer het kind het conflict zelf op te lossen.
- Als je straft: straf snel na de verkeerde actie, houd de straf kort, benoem het foute gedrag, bied hiervoor een alternatief en stem de straf af op het gedrag.
- Gebruik altijd de 'ik-boodschap

18

Tips Storming fase

- Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je storming en norming omdraait.
- Als de hiërarchische strijd uit de hand loopt spreek je de leerlingen aan op de omgangsnormen die in de forming-fase zijn bedacht.

Omdat zij deze zelf hebben opgesteld zijn de leerlingen hier gevoelig voor.

- Geef positieve feedback bij goed gedrag.

19

Fase 4 Performance - Presteren

Aan het eind van de normeringsfase is er gekozen voor bepaalde omgangsvormen. Er is als het ware sprake van een gezamenlijk doel waarvan je nu de uitwerking gaat zien.

Dit kan positief of negatief zijn.

Nu wordt duidelijk hoe de leerlingen met elkaar, met de leraren en met de lesstof omgaan:

- De echte leiders zijn opgestaan en krijgen het voor het zeggen.
- Als je erbij wilt horen dan moet je je aan de door de leiders en de groep bepaalde omgangsvormen en normen houden.
- De meest dominante leerling voert in de presentatiefase de boventoon, maar dit hoeft bij de groep niet ten koste te gaan van de mening en het welbevinden van andere leerlingen.
- De strijd om de macht tussen verschillende groepjes en leiders zal zich nog wel afspelen, maar milder.

20

Fase 4 Performance- Presteren

Immers, er is overeenstemming over de groepsnormen en het is, dankzij de geleide normeringsfase, helder binnen welke kaders 'er strijd mag worden geleverd'.

Toch vraagt de presentatiefase om intensieve begeleiding!

- Laat zien dat ieders mening gewaardeerd wordt
- Zet de leiders eventueel in bij verantwoordelijke taken waarbij ze rekening moeten houden met de belangen van de groep.

Ook hierbij kun je gebruik maken van groepsvormende activiteiten waar het **accent ligt op activiteiten met als oogpunt het groepsbelang**, rekening houdend met individuele verschillen.

21

Tips Performance fase

De kans is groot dat door juiste begeleiding een positieve werksfeer is ontstaan.

Toch blijft het groepsproces kwetsbaar.

Blijf vooral goed observeren wat er gebeurt op groepsniveau en speel hierop in.

22

Fase 5 Reforming - Evalueren

Men geeft aan dat er een evaluatiefase aanvangt als het einde van de groepssamenstelling nadert en het zeker is dat leerlingen uit elkaar gaan. Daarbij kun je denken aan leerlingen van groep 8 die een heel leven achter zich laten en naar het voortgezet onderwijs gaan. Het kan ook een brugklas zijn die weer uit elkaar valt. Er kunnen relletjes ontstaan of er kan juist een erg contactzoekende, intieme sfeer ontstaan.

23

Tips Reforming

Wanneer de groepsvorming prettig is verlopen voor de leerlingen kan het uit elkaar gaan lastig zijn.

Een uitstapje of etentje is daarom in deze fase een goede afsluiting van het samenzijn.

24